

*Жукорська Я.М.,
доцент кафедри
публічного права
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

«ВНУТРІШНЄ ПРАВО» СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Анотація. У даній статті автор зробив спробу узагальнити підходи до поняття «внутрішнього права» міжнародних організацій, висвітлити основні тенденції розвитку «внутрішнього права» сучасних міжнародних організацій.

Аннотация. В данной статье автор сделал попытку обобщить подходы к понятию «внутреннего права» международных организаций, осветить основные тенденции развития «внутреннего права» современных международных организаций.

Summary. In this article the author gave it a shot to generalize going near a concept «internal right» of the international organizations, to light up basic trends of «internal right» of modern international organizations.

Ключові слова. «Внутрішнє право», міжнародна організація, правила процедури, компетенція.

Ключевые слова. «Внутреннее право», международная организация, правила процедуры, компетенция.

Key words. «Internal law», international organization, rule procedures, jurisdiction.

Питання «внутрішнього права» міжнародних організацій відноситься на сьогоднішній день до найдискусійніших проблем в науці міжнародного права. Практично всі держави світу беруть участь у діяльності міжнародних організацій і таким чином підпорядковуються нормам їх «внутрішнього права».

Питання «внутрішнього права» міжнародних організацій досліджували в своїх працях вчені-міжнародники, що займалися правом міжнародних організацій, такі як П.І.Лукін, Г.І.Тункін, О.В.Богданов, М.В.Яновський,

С.А.Малінін, Г.І.Морозов, Н.Б.Крилов, О.О.Шібаєва, І.І.Лукашук, Т.Н.Нешатаєва, а також Л.Фокшанеану, П.Кайє, Б.Паллієрі, Ф.Дуранте, Г.Шермерс та інші, але більше уваги в своїх працях вони приділяли загалом правотворчості міжнародних організацій, а не конкретно її «внутрішній» стороні. На монографічному рівні питання «внутрішнього права» міжнародних організацій детально дослідив В.І.Маргієв і його робота залишається найгрунтовнішою до сьогоднішнього дня, протягом останніх років значно розширюється компетенція міжнародних організацій, що значною мірою відбивається і на нормах їх «внутрішнього права».

У даній статті автор зробив спробу узагальнити підходи до поняття «внутрішнього права» міжнародних організацій, висвітлити основні тенденції розвитку «внутрішнього права» сучасних міжнародних організацій.

Термін «внутрішнє право» міжнародних організацій з'явився зразу після створення перших міжнародних організацій наприкінці XIX – початку XX ст.ст. для позначення правил, що приймалися адміністративними союзами з питань їх внутрішнього функціонування.

До сьогоднішнього дня немає єдиної точки зору щодо того, які саме відносини регулюються нормами «внутрішнього права». Так, Черніченко С.В. вважає, що «внутрішнє право» міжнародних організацій можна визначити як сукупність норм, що регулюють структуру, порядок здійснення функцій, взаємовідносини між внутрішніми підрозділами міжнародної організації, а також статус і функції її посадових осіб і службовців [10, 78].

Кривчикова Е.С. вважає, що норми внутрішнього права умовно можна розділити на чотири основні категорії: правила процедури, норми, що регулюють статус персоналу, угоди з урядом країни перебування, норми, що стосуються фінансових питань. Правила процедури регулюють умови, порядок вступу й виходу з організації; встановлюють організаційну структуру, функції, права та обов'язки органів різного рівня; порядок, методи та механізми прийняття рішень, документообіг та ін. З поняттям статусу персоналу пов'язане питання регулювання трудових відносин, умов життя, гарантій, привілей та

імунітетів персоналу організації і т.д. Угоди з урядом країни перебування, що відносяться до внутрішнього права міжнародної організації, регулюють умови акредитації та статусу персоналу на території країни перебування і ін. Джерела формування бюджету, методологія розрахунку розмірів внесків членів організації, напрями використання бюджету, порядок прийняття рішень з фінансових питань тощо становлять фінансову частину «внутрішнього права» [4, 82].

Маргієв В.І. значно розширив коло відносин, що регулюються «внутрішнім правом»: окрім зв'язків між органами міжнародної організації, він відносить сюди відносини між організацією та її державами-членами, а також між посадовими особами і службовцями [5, 48].

Не дивлячись на різницю в поглядах на поняття «внутрішнього права», практично всі вчені відносять до нього норми, що регулюють функції, структуру і взаємовідносини внутрішніх підрозділів міжнародної організації, статус і функції її посадових осіб і службовців, а також норми, що містяться в правилах процедури, регламентах різних органів міжнародної організації і рішеннях цих органів з питань внутрішнього життя організації і її органів.

У сучасній науці їх часто стали називати «законодавством» організації, хоча цей термін застосовується дуже умовно з метою відділити ці норми від інших норм міжнародного права [5, 34].

Юридичною основою для створення «внутрішнього права» міжнародних організацій є їх установчі акти, рішення органів, як головних, так і допоміжних, а також так звана «компетенція, що мається на увазі», яку в сучасному міжнародному праві можна вважати звичаєвою нормою. Надаючи міжнародній організації можливість створювати норми «внутрішнього права» держави-члени значно пришвидшують, здешевлюють вирішення певних питань щодо внутрішньої діяльності організації. Вони мають обов'язкову силу. За їх недотримання організація може застосувати певні міжнародно-правові санкції [1; 2, 14; 5, 39].

«Внутрішнє право» міжнародних організацій може мати два аспекти. Перший проявляється в нормах, що приймаються міжнародною організацією для того, щоб навести лад в своїй внутрішньоорганізаційній діяльності, тобто розмежування компетенції своїх органів, визначення їх структури і т.д. (Статті Угоди МВФ, Стаття XII; Конвенція про міжнародну цивільну авіацію, Глава 8, 9, 10; Статут Організації ООН по промислового розвитку, Стаття 7, 8, 9) [3; 8; 9]. Другий проявляється в правилах, що схвалюються організацією і призначені здійснювати вплив на поведінку держав-членів для досягнення цілей, задля здійснення яких вона була створена. До появи Європейських Співтовариств (ЄС) «внутрішнє право» міжнародних організацій в основному зустрічалося в першій формі.

Норми, сукупність яких в рамках ЄС відома під назвою «вторинне право», відповідає «внутрішньому праву» міжнародних організацій, але з певними застереженнями. В ЄС обов'язкові рішення приймаються не лише щодо внутрішньоорганізаційних, але й щодо основних питань його діяльності. Фактично, якщо розглядати розподіл права міжнародної організації на «внутрішнє» і «зовнішнє», то в праві ЄС його можна поділити на «первинне» і «вторинне» [7, 36].

Акти «вторинного» права ЄС приймаються інститутами ЄС в односторонньому порядку більшістю голосів і набувають чинності без ратифікації чи прийняття зі сторони держави-члена, будучи за своєю природою швидше законодавчими актами, ніж актами договірному характеру. Суб'єктами «вторинного» права ЄС є не лише держави, але й фізичні та юридичні особи. Норми ж міжнародного права не можуть міститися в односторонніх актах міжнародних організацій і вони не можуть тягнути за собою зобов'язання для фізичних та юридичних осіб. Ще однією відмінністю норм «вторинного» права ЄС від норм «внутрішнього» права міжнародних організацій є їх пряма дія [6, 210]. Таким чином норми «внутрішнього права» ЄС за своєю юридичною природою швидше наближаються до «внутрішнього» права федеративної держави.

Отже, «внутрішнє право» міжнародних організацій – це сукупність юридичних норм, що регулюють відносини, що склалися в рамках організації: між її внутрішніми підрозділами; між організацією і її членами; між організацією і її посадовими особами; між посадовими особами і персоналом організації; містяться в правилах процедури, регламентах органів міжнародної організації і рішеннях цих органів з питань внутрішнього життя організації і її органів; створюють права та обов'язки для держав і забезпечені відповідними засобами примусу.

В останні роки значно розширюється компетенція міжнародних організацій, все частіше вони набувають окремих рис наднаціональності, в тому числі в сфері прийняття рішень, що супроводжується і зміною їх «внутрішнього права». Спостерігається тенденція до розширення кола правовідносин, які врегульовуються його нормами. Особливу увагу тут треба звернути на «внутрішнє право» ЄС – створений як класична міжнародна організація він поступово перетворився у новітнє міжнародно-правове утворення наднаціонального характеру, а його «внутрішнє право» у т.зв. «вторинне», яке за своєю природою дуже схоже на «внутрішнє право» федерації і регулює значно ширше коло правовідносин.

Фактично, в науці міжнародного права не створено загальної концепції «внутрішнього права» міжнародних організацій, яка охопила б всі міжнародні організації та висвітлила всі сторони даної проблеми. Але зважаючи на те, що міжнародні організації мають різний обсяг міжнародної правосуб'єктності, відповідно різний обсяг правотворчості, як «зовнішньої» так і «внутрішньої», є досить проблематичним створення єдиної концепції. Кожна організація керується власними «правилами», виходячи з її цілей, завдань та волі держав-членів.

Література:

1. Барковский И. Особенности механизма внутриорганизационной правотворческой деятельности Содружества Независимых Государств // Белорусский журнал международного права и международных отношений. –

2002. - №1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://library.by/portalus/modules/belorussianlaw/referat_show_archives.php?subaction=showfull&id=1095932443&archive=0411&start_from=&ucat=&

2. Волова Л.И., Попов М.С. Юридическая сила решений международных межправительственных организаций/ Л.И. Волова, М.С. Попов// Право: теория и практика. - М.: Тезарус, 2003, № 7. - С. 12-16.

3. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon1.rada.gov.ua/?nreg=995_038

4. Кривчикова Э.С. Основы теории права международных организаций : учеб. пособие/ Э.С. Кривчикова. – М.: МГИМО, 1979.

5. Маргиев В.И. Внутреннее право международных организаций/ В.И. Маргиев. – Владикавказ, 1995.

6. Маргиев В.И. О некоторых особенностях внутреннего права Европейского Сообщества/ В.И. Маргиев. – Правоведение. – 1999. - №1. – С. 208-214.

7. Право Европейского Союза: Учебник/ Под ред. С.Ю.Кашкина. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008.

8. Статті Угоди Міжнародного Валютного фонду [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=c534>

9. Устав ООН по промышленному развитию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.allbusiness.ru/BPravo/DocumShow_DocumID_33500.html

10. Черниченко С. В. Теория международного права: в 2 т./ С. В. Черниченко. – Т.1. – М. : Изд-во “НИМП”, 1999.